

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Издаје Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
на годину 6 ф., на четири
године 1 ф.
За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франака, на по-
годне 10 франака, на чет-
ири године 5 франака.

Претплата шаље се у
плаћеним новчанима непо-
средно администрацији „Гл.
Црногорац“ на Цетиње, а
може се и картом уплати-
ти на пошту у Котор.
Дописа шаљу се уредниш-
тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се по
редаб новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мије.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

СОФИЈА, 16. Августа. — Принц Кобуршки држао је смогу над војском те је у посади. Војска и народ поздрављаху га живо. У владиним круговима мисли се, да ће се моћи данашње стање одржати. Поњеким агентима овлашћени су, да подржавају личне полуслужбене односе с принцом.

ЦАРИГРАД, 16. Августа. — Порта је разаслао окружницу на велике силе, у којој им саопштава, да је Русија предложила да се изашље у Бугарску генерал Еренрот као регенат.

СОФИЈА, 16. Августа. — Порта је изјавила посланицима великих сила, да више неће предузимати никакве иницијативе, но да ће се ограничити само на то, да саопштава силама приједлоге, кад их буде било.

СОФИЈА, 19. Августа. — Сва је прилика, да бугарска влада неће дозволити комисару турском и руском, да уђу у Бугарску, или ће их можда пустити да уђу но само као приватни људи, јер не постоји никакав уговор, који би давао права силама да изашљу комисаре.

СОФИЈА, 19. Августа. — Због тешкоћа да се састави нови кабинет, би одлучено, да остане садашњи кабинет до нових избора идучег мјесеца.

БЕРЛИН, 21. Августа. — По „Нац. Цтг.“-у имао би се састати царљемачки са царем руским у Свинемунду 10 Септембра ов. г.

СОФИЈА, 21. Августа. — Тек је влада примила званично саопштење о томе, да је порта усвојила мисију рускога генерала Еренрота, окупило се министарски савет под предједништвом принца Фердинанда.

СОФИЈА, 21. Августа. — Са-стављено је министарство у којем су Стамбулов, Стојков, Начев, Странски и Муткуров. Странском су повјерени спољашњи послови, а Начеву финансије.

БЕЧ, 22. Августа. — „Полит. Коресп.“ јављају из Цариграда, како се у тамошњим обавијештеним круговима тврди, да је порта одлучила замолити Бисмарка, да он посредује код сила у питању мисије генерала Еренрота. Држи се, да ће се Бисмарко примити посредовања. Кобурговић честитао је султану светковину ступања на пријесто.

Новински гласови.

Бугарско питање још једнако занима у највишој мјери политичке кругове. Како се о њему мисли у „добро обавијештеним“ бечким круговима, најбоље се види из једног очевицно инспирисаног дописа, те га доноси вечерњи лист пештапског „Лојда“ од недавна, а гласи овако:

„Ништа није обичније него што јавно мишљење и његови органи при опјени данашњег положаја у Бугарској падају из једне крајности у другу. Кад је принц Фердинандо полазио у кнежевину, велики дво штампе аустро-угарске огласио је тај догађај као савршени пораз петроградског кабинета, и Русија је била због тог пенадног обрта ствар грђена и ружена с те стране да не може горе бити, а то је убојно средство у политици вазда од врло сумњиве вриједности. За тим пак, одмах послје турске окружне

ноте и рускога протеста, обрнуше на један пут са свијем други крај; сада веле на сав глас, како је Русија побједила на цијелој линији, како су се све силе приклониле рускијем тражибама те не хоће да признају принца Кобуршкога као законитог књаза бугарскога. Пронесе се свакојаки неосновани или бар преухитрени гласови о којекаким окружним нотама, које су тобож већ неки кабинети разаслали, и том подобно. То све није ништа друго него празан говор. О њекоме дослуху с Русијом или о томе да су се остале силе подвргле њеним жељама не може бити ни говора, најмање пак може се то рећи за Аустро-Угарску. Једина је Француска у томе изузетак; она иде у свему напореда с Русијом. У њеним тренутак, кад је принц Кобуршки полазио у Бугарску, аустро угарска влада заузела је према том кораку као и према принчевом ступању на пријесто чист и одређен положај који никаквога двоумљења не допушта. Она је изјавила, да не може одобрити тога корака, који очевидно вријеђа берлински уговор, одбила је од себе сваку одговорност за то и није се нимало устезала да јавно каже, како ће принц Кобуршки морати сам да сноси последице тога свог пренагљеног и против савета бечких мјеродавних кругова на сопствену опасност предузетог корака. Ми и опет кажемо: та изјава учињена је у ономе тренутку, кад је одлазак принчев постао свршена ствар, дакле много прије него што се знало за турску окружну ноту или за руски протест. Према томе ништа није нелогичније, него тврдити, да је Аустро-Угарска скренула на колосијек руске политике и своје држање подчинила тражибама петроградске владе. Заједничка аустро-угарска влада прва је била, која је констатовала повреду берлинског уговора у поступку принца Кобуршкога, повреду која се не може одобрити, и кад се у томе мишљењу све силе слажу, као што друкчије не може ни бити, онда не може бити збора о дослуху с Русијом нити о подчињености њеним жељама. Иницијатива у овој ствари потекла је од Аустро-Угарске, а не од Русије. (Штега што нам ово не откри пештапски „Лојд“ прије руског протеста, него тек сад! У. „Гл. Ц.“).

Исто је тако неосновано схватање, као да се руској пресији има приписати, што је влада цариградска одазвала из Бугарске Риза-бег, а на његово мјесто послала за комесара Артин-ефендију. Риза-бег је већ одавна молио за премјештај, а Артин-ефендија постављен му је за посљедњика прије него што је кренуо принц Кобуршки за Бугарску. Ова лична промјена могла би свједочити о противном од онога што се тврди, јер она значи, да се порта није дала одвратити од својих одлука ни промијењеним околностима у Бугарској нити руским упливом, ако га је доиста било.

У овоме часу имају само два званична дипломатска документа, који се односе на данашње стање ствари у Бугарској. То су обје окружне ноте турске и руске владе. С једне стране порта тражи да дозна како велике силе суде о најновијим догађајима у Бугарској, а на име о дослуку и ступању на владу принца Кобуршкога; с друге стране протестује петроградски кабинет против обојега. Протест руски образложен је познатим схватањем

руске владе, по којем нит је законит избор принца Кобуршкога, јер га је бирала незаконита скупштина, нит је законито ступање његово на владу, јер је противно берлинском уговору, нит је ништа законито, што је у Бугарској учињено послје одласка Батенбергова. Томе схватању не могу се (? У.) остале (? У.) силе придружити (Ако су истинити потоњи гласови, већ су се скоро све силе придружиле том правилном схватању, па и сама званична Аустро-Угарска. Пештапски „Лојд“ може, дабоме, и друкчијег мишљења бити, но то неће бити у стању да точак историје укочи! У. Гл. Ц.), прво за то не, што би то могло вриједити само на темељу оцјене донесене по постојећем бугарском уставу који никада није званично до-стављен силама потписницама, а друго, јер све (? У.) силе признају данашње стање у Бугарској као законито — које су тијем доказале, што нијесу прекинуле ни једнога тренутка дипломатских одношаја са бугарским регентством; и сама Русија тек је онда позвала из Бугарске своје консуле и агенте, кад се осујетила мисија Каулбарсова, дакле од прилике три мјесеца послје онога дана, кад је регентство успостављено.

Све су силе сложне у том, да је потоњим догађајима у Бугарској берлински уговор повријеђен и да пешто ваља чинити да се та повриједа излечи. Али шта да се чини? По руским листовима ваљало би Турска да заузме Бугарску или бар да интервенише, како би се тамо опет успоставио нормални ред ствари.

Други би приједлог био, да се која неутрална сила овласти да у Бугарској ред успостави. Под „неутралном“ силом мисли се таква сила, која нема никаквога интереса на истоку. Овај начин изгледа нам као онај лијек, који љекари препоручују, кад са свијем главу изгубе. Опшјема, који су овај приједлог изумјели, не пада на памет, да се упитају, е да ли има икоја сила у Јевропи, која нема баш никаквога интереса у ријешењу бугарскога питања и која би се поуздала да се при данашњем цјелокупном положају у Јевропи прими такове мисије.

Остала би дакле само руска окупација кнежевине. Остављајући на страну то што ни сами панславистички руски листови не хоће ни да чују за ови начин рјешења бугарског заплета, једва се даје замислити, да би се и велике силе сложиле у таквим условима окупације, на које би и петроградски кабинет пристао. Осим тога знају у Русији боље по итјде, да би насилно улетање Русије, ма и по овлашћењу јевропском, ослабило углед њен и углед панславизма код балканских народа, а да се до тога дође, не ће допустити ни у Петрограду ни у Москви.

Према томе сила околности допијеће сама собом, да ће Јевропа према догађајима бугарским заузети ишчекујуће држање и пустити да се ствари саме од себе разбистре. Ми се не градимо пророци да бисмо могли знати што ће најпријед бити, е да ли ће се садашње стање под владом принца Фердинанда учврстити, или ће овог изненада нестати. Само бисмо јавно мишљење опоменули, да се не да узнемиравати свакојаким гласовима. Има већ година дана, како је политичка атмосфера нацупљена електрином. За то вријеме бивало је дана, кад си сваки час могао помислити с неш чути први тон,

па је опет све на миру прошло. Ти исти узроци, који су мир одржали, постоје и данас, и нема разлога држати да би најновији догађаји у Бугарској могли јединијем махом обрнути положај цијеле Јевропе.“

У са свијем противположеном смислу представља се положај Бугарске, као што и јест, у руским листовима. „Новое Время“ ево како пише о принцу Фердинанду:

„Положај принца Фердинанда почиње да се преобраћа из комичног у трагични. Послје јадних пародија на свечани дочек, који су му бивши регенти с муком и натегом припремили при ступању његовом на бугарску земљу, већ почињу епизоде, које морају снеселити нееретнога самољубивог самозванца. У Пловдиву француски консул није дозволио католичком владци Манину да украси прву француском заставом за вријеме богослужења, на ком је присуствовао принц Фердинандо, те се богослужје свршило под сјенком папинеке заставе, која се је указала као знамење онога окриља, којим глава католичке цркве окриљује младенца, те се је прогласио за владуца православног народа. Одасвуд долазе извјештаји, да ни једна држава потписница берлинског уговора не ће да ступи у званичне одношаје са самозваним кнезом.

Под таквим приликама држао је принц Фердинандо свој „свечани“ улазак у Софију. Тек је сно на стотини кнежевине, имао је одмах пред собом протест кабинета, којим је бугарском народу чисто и јасно казано, да је са свијем незаконита она гласовита прокламација, у којој је млади авантуриста назвао себе бугарским кнезом „по милости бојжој и вољи народној.“ Послје такве пљуске принцу Фердинанду не остаје н'ако ово двоје: да стругне што прије опамом од куд је и дошао, или да прогласи независност Бугарске.

Нема му ни од куда помоћи ни потпоре. Потоња дипломатска окружица петроградског кабинета пријудила је тајне пријатеље и подстрекаче причеве да га оставе његовој судбини, не давши му шта више ни могућности да распростире гласове о том, како тобож у Бечу и Берлину „само форме ради“ не одобравају његов поступак, а у самој ствари били би врло задовољни, кад би му пошло за руком, да себе укријени у свом положају у Бугарској. Још недавно оваково објашњење могло би изгледати истињито и било би шта више основано на самим фактима, по данас су се околности промијениле. Принц Кобуршки остављен је од свијех и стоји лицем к лицу с бугарским народом, којег огромна већина не жели да му он буде кнез.

Ипак ваља се сјетити пословице, која каже, да „смјелост градове осваја.“ Сам нееретни положај без изласка може пагнати младога Кобурговића, да предузме какав очајани корак, који ће положај још већма замрсити. Видећи да му се није надали ничему бољем, може он, како смо горје рекли, одважити се, да прогласи независност Бугарске, у надању, да ће тијем прикупити око себе, ако не народ, а оно војну снагу кнежевине.

Русија треба да тражи од држава, које су пристуиле њеном гледишту у бугарским догађајима, да што прије, с њом заједно, предузму мјере, како би се принц Фердинандо укључио

из Бугарске. Извршилац тихих мјера имала би бити порта отоманска. Ној снада у дужност, да пошље у Софију захтјев, да се самозвани кнез на лијепо удали из Бугарске и да се здрав читав врне у своју Ебенталску тишину; а ако захтјев тај не би био испуњен, онда би порта дужна била да објави бугарском народу, да он није дужан признавати за законитог владу-оца странага самозванца, који се издаје за кнеза „по милости Божјој и вољи народној.“ Кад буде учињен овај одлучни корак, онда би могла наступити прилика да се промисли и о даљим мјерама против самозванца.

Бечка „Преса“, по што је изложила јадно стање у Бугарској, налази да порта не ће пристати на приједлог руски, да изашље у Бугарску својега комисара заједно с рускијем генералом. „Преса“ се је у том преварила, јер, како видимо, порта је пристала на тај приједлог руски, и сада се очекује да се види, како ће испастаи та заједничка турско-руско мисија.

Међу тим, „Преса“ дознаје, да порта спрема другу опружницу, а то ради тога, да би на тај начин добила времена, „јер“ — даље вели иста „Преса“ — „није прилика, да ће се велике силе набрзо одважити на какву год, ма и најблажу акцију. Русија завије од сваке окупације и свакога дјеловног ушлетања у Бугарској, а то за то, што хоће да има одријешене руке, ако би што наступило у западној Јевропи. Петроградски кабинет не ће се из тих разлога удаљавати с дипломатског пола радње, а на овом пољу не ради се тако брзо и не долази се тако ласно до резултата, у толико мање, што у међународним одлукама и мјерама ваља све силе да су сложне. Познато је, да Русија може рачунати на безусловну потпору Француске, а како се чини, и Немачка је вољна да потпомаже петроградски кабинет до оне границе, на којој би наступило сукоб са нашим интересима на истоку. Становиште политике немачке са свијем је јасно. Нијемци немају никаквих својих интереса у Бугарској, и што Бисмарк у бугарским стварима пагнје Русији, то долази из његовијех рачуна са континенталном политиком, при којима пазн да се не замјери Русији рад Француске.

Што се тиче наше монархије, њено је држање у данашњем стању бугарског питања њешто различније од немачкога, јер Аустро-Угарска има својијех интереса на истоку и мора за тим тежити, да се ствари на балканском полуострву мирно развајају. Напредно развијање и самостално учвршћење балканских држава, то је главна тачка у програму источне политике наше монархије, а то се може постићи само мирним путем, па и

ако се бечки кабинет под свијем околностима мора задржати за одржање берлинскога уговора, ипак нема никаквога разлога на повода, да у овој ствари иде даље него петроградски кабинет, кога је држање изван сваке сумње правилно. Немамо дакле никаквога узрока, да мислимо, да би се бечки кабинет могао ма каквом пренагљеном дипломатском кораку придружити; напротив држимо, да ће наш кабинет Русију подупирати у правилном тумачењу берлинскога уговора и пристати на сваки приједлог руски, којим се иде на мирни расплет бугарских тешкоћа. Не вјерујемо, да ће друкчије чинити и Инглеска и Италија, те се надамо, да ће се и овога пута бугарски заштити путем дипломатске акције и погодбе ријешити. Из свијех вијести, које су нам до данас стигле, излази, да кабинети у преговорима својим још нијесу претурили први посао оријентисања и објашњавања. Ти преговори тешко да ће имати практичкога резултата прије но што се одговори на другу окружну ноту турску, која је у изгледу, ако међу тим развитак ствари у Бугарској не нанесе пове хране или новијех тешкоћа отпочетим дипломатским преговорима.

Како се поштено владају у Бугарској, види се јасно из овога открићења, које је изишло из видјела Бисмарковог лист „Норд. Алг. Цајтунг“. „Пало је у очи, да бугарски текст прокламације од 14 Августа не одговара потпуно званично раздатој француском пријеводу. У бугарском тексту принц се обраћа своме „слободном народу“, а у француском пријеводу обраћа се своме „драгом народу“ (peuple bien-aimé). Та разлика налази се донекле и у самом бугарском тексту, јер у оној прокламацији, која је изашла у званичним новинама, стоји „драги народ“, а у општем, те су приковане по Њокиковима улица софистик, стоји „слободни народ“. Према томе не може се рећи да је то просто преврћено, него изгледа, да се управо хтјело, да се једним језиком говори бугарском народу, а другим свијету и дипломатији, те да се пред свијетом и дипломатијом ублажи оно, чим се хтјело покаскати Бугарима. Велика разлика између ове прокламације и оне ноте, коју је принц Кобурнски из Ебентала разаслао на заступнике сила у Бечу, не може остати непримјећена. Тада је принц нагласио свој васални одношај према султану и гледао је да доскоцицама изигра спорно питање о законитости свога избора. У прокламацији пак нема ни ријечи ни о султану ни о силама, а на више мјеста спомиње се независност Бугарске тако безобзирно, да прокламација збиља изгледа као проглас независности.“

прве црногорске болнице. За вријеме даљег ратовања болница је под управом друштва руског првеног крста — које је поред овога по потреби подизало привремене болнице на Грахову, Даниловграду, Лукову и т. д. — била од неизмјерне користи Црногорцима. Послије закључка Св. Стефанског мира руско савјетско особље вратило се патрага сав материјал савиштањем пријеђе у руке црногорске. Она је у мају 1878 год. постала стална болница, почевши подмиривати редовну земаљску потребу у стационарном лијечењу.

Било би од не малог научног и практичног интереса пропратити рад болнице од самог њеног постанка па све до данас. Но при великој павали болесних и рањених и честим промјенама рускијех љекара за вријеме рата, није се водило правилног записивања, нити пак можемо наћи савијем правилне дијагнозе.

Претварајући прашиваве протоколе по старијем полицама у шпитаљу, нађе се о боловању у болници само једна савијена књига од близу стотину дивирајих табак без корица и без икаквог означавања болести. Изгледа као да је то копија свакодневног рапорта, на руском језику, које је управа болнице слала главном опшноменом првеног крста. Биљежило се од 1 Септембра 1878 до 2 Јуна 1877 год.

Тако и. пр. за 1 Септ. стање болнице било је овако: Батеко се 87, дошло 6, одраваило 0, умрло 0. Находи се: у чадорица 18, у горњем спрату (ваља болнице Данила I.) 31, додем 10, у собинама 14, бинари 16, по кућама (т. ј. у вироши) 87.

Берлински „Тагблат“ дошло је вијест, како ће велике силе, за казну принца Кобурнскога што је повриједио берлински уговор, одазнати своје заступнике из Бугарске. На то примјетљује „Journal de St.-Petersbourg“ ово: „Ми обично не узимамо Бог зна како озбиљно вијести, које доноси берлински „Тагблат“, у овом пак случају чини нам се да је умјесно пргметити, да ова платоничка казна нема ни за кога вриједности, а имала би под свијем околностима само онда вриједности, кад би у исто доба била склопана са успоставом повријеђенога права. Што ће се заступници страни патраг позвати, тимем се још не ће успоставити повријеђено право.“

Исти лист рускога министарства иностраних дјела, указујући на ријечи принца Кобурнскога којијема је одговорио на поздрав кмета софискога, овако се изражава: „Нека принц што скорије дође до увиђења, да ће он само онда посвједочити праву оданост Бугарској, кад је што прије остави.“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

ЦЕТИЊЕ, 22. Августа.

— Његово Височанство Кнез понао је у четвртак по подне са свијетлим Синовима Својим на Његуше, гдје ће се који дан задржавати.

К њ и ж е в н о с т.

ФИЛИП ВИШЊИЋ

ерпски гуслар.

Омладина бечка заталасала је народ, ускелебала је осјећаје његове. Она је позвала народ да учествује на светковини, која се држала у Грку (у Српјему) на Вел. Госпођу и којом се приликом имао подићи и споменик на гробу Филипа Вишњића. То наш народ подељса на оне свијетле дане, које је он проживио у почетку овог вијека; ономине га на значај његове поезије; откида од заборавности ову дужност, коју народ треба да гаји према опшм савјетним вјесницима боље будућности његове.

Ова је светковина већ с тога значајна, што ће овом приликом народ први пут да се свечано поклати — гуслема. Српској вјери, која је највише припомагла, да се одржи народност, дизани су велељени храмови; ерско јунаштво, које је крчило пута ерпској слободи, слављено је свугдје и на сваком мјесту; само је пијетет према ерпским гуслема у нас био — нијем. То поштовање одговарало је расположењу народном, које није хтјело, да хучним кретањем надвеси јек ерпских гуслеа.

Српске гусле! Има ли и једног Српчета, које не зна, шта су Србину биле гусле? Турчин је излomio тијело народно; на мукама је Србин издасео, али душа није се дала ни мучити, а камо ли савладати. Српска вјера и ерпске гусле оснажиле су ерпску душу у најтежијем часовима наше

повјеснице. А кажу, да су душевне муке онасније и теже, него тјелесне. „Српске гусле нијесу знале лагати“, те су с тога јачале јавни карактер ерпски.

Дошао је час, да се ерпске гусле јавно прославе. Честита омладина хоће да прослави успомену првог ерпског гуслара, који је својим пјесмама храбрио јунаке, који је опјевао борбу за ослобођење Срба.

Хвала на томе омладини нашој, јер она нам тиме у овим тмулим данима из прошлости привлачи миле слике, које у овом времену једва да оцијенити можемо.

Покрет ерпски у почетку овог вијека записан је на једној од највијетлијих страна ерпске историје. Тај покрет изишло је такве дивоте, да је стран свијет мислио, гледајући ту борбу, е се наједаред преселио у древно доба Атине и Рима. Она ниједка неутопшена жеђ за слободом, оно дубоко схлаћење свог тешког положаја, она мудрост и јунаштво, онај силан пламен љубави према општој ствари, — све је то изијела прва ерпска револуција у најлепшој боји. Тако је било могуће, да се са трешњевим топовима сузбије једна војесна, да се без знања и науке организира нова држава, која је имала у себи све услове за живот.

Кад су црни дани Српства имали своје гусларе, како не ће тек ови. Је ли могло прећи, да се ово доба достојно не опјева? Не! То би за ерпски народ био срам. Рекло би се, да се дух његов може хармонично да развија, да се само из суза ерпских ствара бисер народне поезије, да за громовити усклик слободе на гуслема нема струна, да гудало не умије да прича пораз народних душмана.

Наступише нове прилике, оспаву зора љепших дана, а са гуслеа стаде се ширити нов звук. Те нове звуке извађао је ерпски гуслар Филип Вишњић, опјевајући онако крајне борбу за народно ослобођење.

Ко је у ерпскога савјетца улио онолико поноса? Шта је толико уздигло Србина? Сами догађаји из оног доба не би могли разријешити загонетку, кад не би узели у помоћ психологију народа. Нијесу дахије изазвале револуцију, него су силна свирепства припомагла, да се историјски процес доврши, да се у оном ускомећају једном већ породи снагоносна ерпска мисао.

Но ипак да не причамо у кратко догађаје, који су непосредно изазвали ерпску револуцију. По свинтовском уговору, који је склопљен 1791 г. наређено је, да се Срби од гоњења заклате. А да би тај уговор важио, углављено је било, да се јаничари више не враћају у Србију. — Бећир паша, који је управљао Србијом држао се тог уговора, те је бојећи се пријеваре, дао убити вођу јаничарског. Али на скоро послје тога, видински паша Паваноглија дигне буну против султана. Њему у помоћ дођу јаничари. Царска војска није могла да одоли толикој навали и султан се морао упустити у погађање. Жртва те погодбе постаде Србија, јер јаничари буге дозвољено вратити се у Србију. Кад су јаничари ушли у Србију, знали су на скоро послје тога да приграбе сву власт у своје руке. Биоградског везира Мустаја пашу у граду улаве и тако постадоше јаничари господари Србије. Вође тих побуњеника били су Мехмед ага Фочић, Кучук Алија, Атанлија и Мула Јусуф. Они се назову дахијама и цијелу Србију подељса на четири дијела. Сваки свој дио подијели кападахијама, бинама, будукбанама и субанама. Дахије су добро знале, да Србија и поред њиховог притиска није уништена, те стадоше

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

СЕДМОГОДИШЊИ РАД БОЛНИЦЕ ДАНИЛА I.

од дра Петра Миланића.

Прије неки дан уредништво је примило девету књигу „Српског архива за пјелокупно љекарство“, што га издаје друштво ерпских љекара у Београду. У њему има расправа од 57 страница и медицинско-статистична таблица о болестима, с којима долази свијет наш у болницу и које најчешће владају у нашим крајевима. Расправу је, као што се види, писао др. Миланић прије 21½ године, а књига је друштвена изашла из штампне истом сада. Као први покушај ове врсте у Црној Гори не ће бити без интереса да то у свом подстићу у изводу донесемо, одбавиши многобројне цијере и све, што није за ширу публику.

Болница ова, прва и једина досад у Црној Гори, саграђена је пред сами херцеговачки устанак 1875 год. Одмах у јуну мјесецу исте године немесински рањеници, као први гости, дођоше на Цетиње, да у њој имају уточишта и медицинске помоћи. Директор др. Томић био је први љекар

Са стране приписано: Терап. 29, Хирур. 63—59, опсичавих 14.

На крају мјесеца Децембра има овако резиме: 5 сквернополија, прободен трбух (водена болест) 1, стављен завој један од гипса, а други од скробине. Намерите опсио у Цетињима да 174 деце; малих операција 14.

Од 31 Октобра 1876 до 11 Априла 1877 године амбулантни протокол, вођен на руском, показује, да је за то вријеме кроз амбулацију проишло 1133 болесника. Дијагноза се често састоји у широмашно забиљежењем симптомима.

Из 65 протокола: „Нико Дубовичанин“, 21 год, црногорче... жалуета на бољ в стероње жезудка и жение (ључевина), „Morphii mugit.“ 16: „Стана Симеонова 35 лет, горњеговка, жалуета на головнују бољ и бољ в плечах. Му. ка.“

Други амбулантни протокол почиње од 26 Априла 1877 г. и има до 23 Новембра 554 болесника. Од 24 Нов. 1877 до 10 Фебр. 1878 год. болника забиљежено 425, но нијесу нумерисани. Једног дана има их 20—25. Има и. пр. овако записано: „Стана 60, Томо 24, Крето 18, Мано 24 год — Њикови, црногорци. Турпиш, Хланв.“

Из овога се види да нам оваки узмци протокола никако не могу послужити за статистику морбидитета, морталитета, у опште љекарског рада за три године ратовања.

Истом од 15 Маја 1878 год. налази се уредне болничке протоколе, поред којих су се мало доцније водиле и кратве историје болести.

Према томе не остаје нам, него да се материјал накупљени од тог дана узме за предмет овог покушаја.

Да се добија јасни појам о карактеру разболијевања (морбидитета) сво, или бар ограничено дијела Црне Горе, ваљало би по неколико пута у години предузимати љекарски преглед свега становништва*) датог краја из реда. Или пак, претпоставиши свакоме приступачну медицинску помоћ с повјерењем народа према њој, по броју болесника, који се обраћају љекару за савјетом.

Почем је ово друго, бар за Цетиње и најближу околину у неколико остварено и пут утврди, ми смо по болничкијем протоколима сабрали и поређали сав шпиталски материјал за све осам година опстанка цетинске болнице Данила I, као сталне. К томе смо у посљедњој рубрици, да би добили више цијфара и тиме даише боље зглађен ушли случајности, придодали једногодишњу цијфру из амбулантног протокола за 1881 г., који је бивши управник болнице и шеф савиштега, др. Милан Јовановић Батут водио тачно и уредно. За остале године није се нашло амбулантне регистрације болесника, те с тога и не може узети у рачун.

Вароника пракса, гдје лијечник посјеђава пацијента код куће, на Цетињу је незнатна. Већином се долазило у пријемну салу болнице. Главни контингент примљених у болницу и амбуланата био је из села. Круглом цијером таквих преко године

*) Др. Милан Јовановић Батут путовао је у том 1882 г. приближно с том цијелу кроз цијелу Црну Гору.

на томе, да је са свим сатру.
Хотел су прије свега да обезглаве народ
те су сејали многе кнезове. Главари Ср-
бе одлучили се на устанак против дахија.
Тај устанак опјевао је Филип Вишњић
у својим pjesмама.

Филип је био слијепцац, али је био
обдарен бистрим схваћањем. Тако се при-
тицају да је једном пред српским ста-
решинама рекао ово: „не старайте се, ка-
ко ћете да одбијете босанске Турке, него
дајте мени да скупим стотину слијепцаца,
и дајте сваком по неку жријесца а у
руку сабље и запустите нас на турску вој-
ску, доста пјевамо чудеса и витештва и
дражимо браћу на погибију, ваља и до-
казати, да је слатко и умријети славном
српшћу“. Старјешине се наосмијаше, али ово
неколико ријечи, које је слијепцац изговори-
о, унијело је одушевљење међу војнике.
До српског устанка, Вишњић је
пјевао старе pjesме и старе јунаке; устру-
чавао се да сам што сијева. Тек она ве-
личавана борба за ослобођење, разигра-
ла је срце у грудима Вишњићевим, уни-
јела га је у нове свијетове и он постаде
народни pjesник, каквог није било ни до
тога ни после њега. Српски устанак на-
ишао је достојног пјевача, јер је Вишњић
пјевао јерно опјевати и српске јунаке и
српске војводе тежје. Колико се зна, Вишњић је
пјевао осам народних pjesама а то су
ове: Почетак буне на дахије 1804 год.,
Бој на Чокешини 1804 год., Кнез Иван
Кнежевић, Бој на Минару, Милоје Стоји-
чевић и Мео Орубдић 1809 год., Бој на
Довици, Луко Лазаровић и Пејзо и осма
pjesама Хвала Чупићева.

Нема сумње, да му је најљепша pjes-
ма, „Почетак буне на дахије“. Управо то
је pjesма над pjesмама и заузима једно од
првих мјеста у нашој народној поезији.
Ни у једној народној pjesми нијесу тако
јасно изнесене народне тежје и оно де-
монстративно схваћање, које је урођено на-
шем народу, у ниједној pjesми није тако
предочено, одакле народ треба да очекује
победу и спас. Нема ту нарицања и лељкања,
нечег то је мушки протест народног pjes-
ника против нечуженог насиља, то је опо-
ра узвик својој окованој браћи, да виде понов-
но своју пред њима зија, то су узвишене ми-
сли како треба да се развије будућност
нашег народа српског, то је родољубив савет
нашњим савременицима да се уздају у себе,
у своју озбиљну граде српску слободу и да се
не поводе за онима, који им никад добра
А да нехтели нијесу. Било да соколи своју бра-
ћу, било да неувелим цијетићима своје не-
свадманене појезије поениа гробове поги-
бљих јунака, било да пророкује бољу бу-
дућност својој роду — свуд се види онај
нашњи извор племенитих осјећаја, који
нашња одара од очара свакога. Величина pjesнич-
ког срца нашег народа, о којој се толико
и. Писаоца, добила је несумњива израза у по-
етичкој поезији Филипа Вишњића. Вишњић је најбо-
љи и најчистији пјевач народни. Његове су pjesме же-
љено злато из ризнице нашег pjesничтва.

Први пут су штампане Вишњићеве
pjesме у четвртој књизи Вукових народ-
них pjesама. Доцније су штампане као до-
датак „Српских Новина“ 1858 год., поред
pjesама „Мажковљева историје српског
народа“ и у засебној књижици под насло-
вом: „Устанак српски“.

Филип Вишњић родио се год. 1767 у
селу Трњави, у пахији Зворничкој, у за-
ручној и доста имућној кући. Оцу му је
крштено име било Ђорђе, а звали су га у
селу Стојан Вилић; матери пак било је
име Марија, а прозвали су је Вишња, и
само су је под тим именом и знали. По

око 2000 (пети број имао сам као
ограђени лекар у Подгорици), а за 1881 г.
забиљежени су 2191. Кад се ово додас
броју 2167, као заједничкој цифри проле-
ћаних у болници за седам година, онда
ћемо имати укупну суму од 4358 болесника.
Случај је велики непријатељ малих
цифара, а у вишим он се губи. Наши ме-
дицинско-статистички подаци, као што се из
горњег види, претстављају приличан број,
из којег можемо чинити нека извађања и
опште закључке о најчешћим болестима
овог краја и у опште о задањи лекара у
Црној Гори.

Ради потпунијег патолошког нацрта,
да сам додао овдје још неке ређе случа-
је, које сам налазио у својој пракси
у Подгорици за двије године, што у оста-
лом има више казуистичко вриједности.

Но овака болничка и амбулантна грађа
може нам дати јасан појам о врстама боле-
сти у извјесном крају, али коефицијент
за болијевања, морбидитета, сразмјеру ње-
гову према цијелом становништву. Ваља
је он у толико мањ, у колико је већи и
опширнији рејон, са кога је народ долазио
да се користи болницом и савјетом лека-
ра. Једно што нема болнице у важијим
центрима Црне Горе: Подгорици, Бару,
Никшићу, а друго што нема довољног
броја лекара (све а 5), народ се често по-
старом обраћа домаћим шарлатанима и
пограничним медицима, а из даљине са-
мо тежа случајеви, н. пр. с каменом у бе-
лици, траје једину петничку болницу.

том њезином имену и Филип је прозван
Вишњић.

Филип је рано остао по оцу сирота,
те му се мати преуда у село Међаше
близу Бјелине. Ту је Филип провео своје
дјетињство и младост. У осмој својој го-
дини ослијени од богиња. Дар pjesнички
се рано појавио у Филипа. Он је као сли-
јепцац брзо научио гудити и пјевао је уз
гусле разне pjesме које је гдје чуо, јер је
примао гдје је год коју чуо.

О рату аустријском 1787. удари ве-
лика несећа на кућу и стричеве Филипове
у Трњави. Турци се косну образа једне
његове стрине. Стричеви то спазе; једног
Турчина убију, а другог објесе о пилуви
уларом с његова коња. За то послје буду
на мукама уморени у Зворнику три његова
стрица и један брат од стрица.

Како је живио Филип за ово вријеме
не зна се, али може се знати, колико је
ова крвничка сила распаљивала у њему
мржње спрам Турака. Кад му је било 31
година, оженио се дјевојком Настом, из
села Мртвице. И њу су обично звали Бела.
Он је с њом имао шесторо дјеце, од које
су остали у животу Ранко и Милица. Фи-
лип је путовао по многим српским крајевима,
и пјевао је пред многим српским војводама,
па и пред самим Карађорђем. Вишњић се
у пошљедње вријеме свога живота наста-
нио у селу Грку, у Сријему, гдје је и
преминуо.

Народно предање сачувало је од за-
борава оно мјесто, гдје почивају кости
српског Тиртеја, као што му је српска
књижевност заслуге унисала и његове pjes-
ме овјековјечила. Сад се српски народ
спрема, да подигне споменик на гробу
Вишњићевом, те да тиме видљивим знаком
ода заслужено признање том народном
pjesнику. Скромно сеосце Грк поздравља
у својој средини госте, који ће доћи из
свију крајева Српства, да успоменама српске
скоро већ заборављени гроб pjesника, који
је пјевао српској слободи и српском јед-
ништву.

Тако ће народ одужити дуг, који му
је одавно притискивао његову савјест.

„Б.“

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Како да хранимо живо.

Паше

А. Др. Коблинска.

Отровне биљке и токсикологија.

(Наставак).

Међу красташнице имамо Трубелуку
(*Cicuta virosa*) која расте уз потоке. Ви-
сока је 0,66—1,25 м. Жиле пуне су чи-
куторина а то је нека врста смоле.
Живо чим поједе елини, упали се, нагло
дише и грчи се. Отров удара особито на
кичменицу (*Medulla oblongata*).

Кукута (*Conium maculatum*) цвје-
тови су бијели. Уздржи неки алкалоид
(*Coniin*) а у сјемени неку базу (*Conhydrin*).
Потиче центре те наноси грчеве.

Дивљи першун (*Aethusa Cynapi-
um*) паличи петрусињу (*Petroselinum sat-
ivum*) особито док је зелен.

У дивљих першуна горња страна
лишћа тамно је зелена а доња јаснозелена;
коријен танак и једногодишњак сувише ми-
рише непријатан зајаје понут лука.

Најбоље пак разликује се од петру-
сиња, што има три скупштена пера и што
су му цвјетови бијели дочим у петрусиња
жуткасто зелени.

Вас остали број болесника припада нешто
Цетињу, а највише најближој околини ње-
говој: Катунској, Ријечкој, Ђешанској на-
хији. Не само далеко растојање Цетиња
и тешки путеви, особито зими — може се
рећи да Цетиње и оно што је око Љовће-
на зна само за два а не за четири годиш-
ња времена — већ и осјетна скупоћа ове
варошине задржавају народ из покрајине
од тражења, колико би требало, медицин-
ске помоћи. Многи дани зими не забиљеже
ни једног амбулантног болника.

Још једна околност. 1 Јуна 1881 г.
ријешено је, да само сиротиња има право
на бесплатно лежање у болници, а остали
да су дужни по имућству, плаћати један
или два цванцка на дан болничког трошка,
који се у ствари доцније већини није ни
тражио или се олако праштао. Одмах је
цете године уплао број, што су у питању
лежал, у пола. Године 1880 пролежало је
у болници 408, а у 1881 год. само 210.
Цифра болесника, којима је потребно ста-
ционарно, питањско лијечење, није дакле
природно упала, него би то значило, да
црногорски сељак није рад давати, пити
је паника — јер до тог дана давали су
и лијекови из апотеке свакоме бесплатно
— на тај динар и по болничког трошка, или
нак да није у стању то плаћати; разуми-
је се обоје са многим изузетцима.

У нас је господиње живот најјестивији,
чује лекар често од Зеђана и Ђешана
као одговор на савјет, да дегне у болницу
или да се мало боље причува. Свуда има

Цвјета од јуна до септембра око бара
на развалинама крај путова.

Љејандра (*Nerium Oleander*) има
у себи два глукозида (*Oleanrin* и *Neririn*).
Наноси парализу.

Gi bellin, Generali, Ghiselli i Gaddi
(*V. Giornale di medicina veterinaria pratica*
Torino) кажу да је једном добро обољело
17 глава говеђих што су појеле лишће
Љејандрово. Међу пунаторке (*Solanaceae*)
имамо помоћницу (*Solanum nigrum*) и раз-
водник (*Solanum Dullamara*).

Помоћница расте по ујејевима и ви-
сока је 0,30—1,0. Цвјетови су бијели.

Разводник расте око бара, потока,
грање су травасте те се или спуштају на
земљу или се пењу око другог дрвећа.

Висок је 3,0 м., лишће је срцасто.
Цвјетови љубичасте ријетко бијели. Боби-
це ситне и прчене.

Обје биљке имају глукозид — алка-
лоид.

Соланин. Ова ствар наноси на
живо неко апатијно стање, слабост, без-
чуљенство и тресавицу. Тјелесна темпера-
тура спане, ступи нагло дисање, цијаноза
и грчеви.

Соланина удара на моторичне центре
особито на центрум дисања те задшује.

У Разводнику пак налазимо још једну
ствар (дулкамарин) која није добро по-
зната.

Једна је и друга биљка отровна јер
сам Виборг већ године 1808 (*V. Veterinair-
Selskabets Skrifter Kjöbenhavn*) спомиње
их као смртоносно.

Вељебиље (*Atropa Belladonna*) 1/2
м. висока расте у планини а цвјета од јуна
до августа.

Лишће у највишим гранама стоје у
двоје има петељке а облика је јајасто-
врхаства.

Цвјетови су прљаво мрки. Бобица је
црна.

(Наставиће се.)

ПРОМЕТ ДОМАЋИЈЕХ ПРОИЗВОДА У ЦРНОЈ ГОРИ.

Вир, 14 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

Волови, ф. 40 и 80 н. до ф. 43 и 86
н. — Краве с теладима ф. 30 и 60 н. до
ф. 35 и 70 н. — Овце, ф. 3 и 6 н. до ф.
3 и 70 н. — Козе, ф. 6 и 12 н. до ф. 6 и
40 н. — Свиње, ф. 3 и 6 н. до ф. 6 и 12
н. цијеном све по комаду. — Сланина, ока
по ф. 1 и 2 н. до ф. 1 и 10 н. — Сир,
ока по 34—40 н. — Риба, ока по 8—10 н.
Дуван прости, ока по 68—70 н. — Вуна,
ока по 70—82 н. — Руметин, багаш по
ф. 1 и 10 н. до ф. 1 и 20 н.

*

Ријека, 15 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

Руметин, багаш по ф. 1 и 8 н. до ф. 1
и 18 н. — Пшеница, багаш по ф. 1 и 50
н. до ф. 1 и 90 н. — Сир, ока по 40—60
н. — Вуна, ока по 60—80 н. — Дуван,
ока по 40—90 н. — Месо свињско, ока
по 80 н. до 1 ф. — Скобаљ, комад по 1/2
н. до 1 н. — Волови, по 15—34 ф. —
Јаловице, по 8—12 ф. — Брави велики,
по 3—5 ф. — Јарад, по ф. 1 и 50 н. до
2 ф. — Свиње велике, по 6—10 ф. —
Свиње мале, по 2—4 ф. цијеном све по
комаду.

*

Подгорица, 16 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

предрасуде против болница, да се у њих
само иде да се умре, да се погани, трује
и т. д. Црногорац не вјерује у виле, вјеш-
тине, ђавола, није богат, па не мрази ни
иш у питању. Но једно што је чуо да се
у болници плаћа за лијечење, а друго што
не би желло да изгуби радио вријеме или
какову зараду на страни — јер је Црно-
горац од посљедњег рата, с којим су се
многе наше наде изјавиле, као и жеље
српског народа у опште, припоио много
боље за рад — болесник особито из да-
љине, с тешком муком долази на Цетиње,
па и кад дође теже се саглашава да по-
лежи у питању, често с очевидном опас-
ношћу да изгуби који дан тјела или и
сам живот. По њеки пут човек је прину-
ђен да прибегне к лукавству. „Умријећеш“,
или „Франза је на теби“, чега се подјед-
нако боји, кад је да га одмах склони да
ступи у болницу. Други пут дешава се и
обратно. Не ријетко нађе се ко тако за-
страшен уображеном или сасвим незна-
ном болешћу, и хоће против свију ланих
разлога, силом да пољски у болницу.

У овом извјештају нема чега, што би
коме колеги било непознато са стране
медицине као науке Приведени статистички
подаци, као што ћемо ниже видјети прет-
стављају нам само разне форме заболје-
вања, које је у опште узели у Црној
Гори одјасло велико, и даје не мали
поучни материјал за лекара, који би же-
лио служити и радити у нашем народу.
Даље подробнији годишњи извјештај из

Говеда, по 15—30 ф. — Свиње, 3—5
ф. — Овце, по 2—3 ф. — Козе, по 3—4
ф. цијеном све по комаду. — Руметин, ока
по 12—13 н. — Пшеница, ока по 12—14
н. — Јечам, ока по 8—9 н. — Овас, ока
по 7—8 н. — Сир, ока по 30—34 н. —
Вуна, ока по 60—80 н. — Масло, ока по
ф. 1 до ф. 1 и 2 н. — Риба, ока по 20—
30 н. — Брашно, ока по 7—8 н. — Дрва,
товар по 30—35 новч. — Сијено, ока по
2—3 новчића.

*

Данпловград, 16 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

Говеда, по 20—35 ф. — Телад, по
8—10 ф. — Коњи, по 25—45 ф. — Овце,
по 3—4 ф. — Јагњад, по ф. 1 и 20 н. до 1
ф. и 50 н. — Козе, по 3—5 ф. — Јарад,
по 1 ф. и 50 н. до 2 ф. — Свиње, по 2—
8 ф. цијеном све по комаду. — Јаребо
коже, комад по 1 ф. до ф. 1 и 20 н. —
Вуна, ока по 60—70 н. — Сир, ока по
25—30 н. — Масло, ока по 80—90 н. —
Месо, ока по 15—30 н. — Риба, ока по
30—40 н. — Дуван, ока по 1—2 ф. —
Руметин, ока по 12 н. — Пшеница, ока
по 12 н. — Раж, ока по 8 1/2 н.

*

Опић, 16 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

Руметиново брашно, ока по 10 н. —
Пшенично брашно, ока по 14 н. — Сир,
ока по 50 н. — Масло, ока по ф. 1,45 —
Јаја, по 8 комада за 10 н. — Стуре, ко-
мад по 14 н. — Вуна, ока 68 н. — Овче
коже, комад по 80 н. — Козје коже, комад
по 1 ф. — Риба скававица, комад по 50
н. — Риба крап, ока по 30 н. — Овчи
брави крупни, по 6 ф. — Козји брави,
по 7 ф. — Краве јалове по 23 ф. цијеном
све по комаду. — Дрва, товар по 34 н. —
Тумур, ока по 2 н. — Кљак, ока по 2 н.
— Сијено, ока по 2 новчића.

*

Никшић, 17 августа 1887.

На данашњем пазару биле су разној
трговини цијене ове:

Волови, сумом од 100 ока 36—40 ф.
— Краве, 14—20 ф. — Овчи брави, 2—7
ф. — Козји брави, 2—7 ф. — Јагњад, по
ф. 1—1,70 — Јарад, ф. 1,40—1,70 — Пра-
сад, 2—15 ф. цијеном све по комаду —
Јаребе коже по ф. 1,20—1,40. — Јагњске
кожице, по 34—50 н. — Руметин, ока по
13 н. — Руметиново брашно, ока по 14
н. — Пшеница, ока по 13 н. — Раж, ока
по 9 н. — Јечам, ока 8 н. Кртола руска,
ока по 3 н. Масло, ока по 1 ф. и 10 н. —
Скоруп, ока по 60 н. — Сир добри, ока
по 40 н. — Сир прости, ока по 17 н. —
Вуна вела, ока по 70 н. — Вуна мала,
ока 80 н. — Дуван дограм, ока по 70 н.
— Дуван у литове ока по 1 ф. — Восак,
ока по 1 ф. 60 н.

Црногорско Поморство.

Св. Никола, 2. Августа. — Ове
недјеље имали смо тихе и средње вјетрове
од I. и IV. кв. мирно море и ведро небо.
На улазак Бојане највише има дуби-
не 5 пога мјетачких.

Доједрите:

Бриг. тур. „Феиз Рабани“, топ. 175,
кап. Селим Али, из Опића, крпат.

Траб. тур. „Кавал ди Маре“, топ. 25,
кап. Мустафа Хасан, из Рисна, празан.

Траб. тур. „Хулузие“, топ. 43, кап.
Мустафа Јахоја, из Опића, крпат.

болница јесу од не малог казуистичког, а
по негда и научног, интереса за сваког,
а особито за оног медика, који је у востом
положају да ради самостално у подобном
заводу. Овим би се путем могао зашће
саставити напрт о географском распростра-
рању појединих врста болести по нашијем
земљама.

Вјекови су сазидали у нашем сељачком
свијету вјеру, да је доктор сила, која
треба да помаже и лијечи од сваке бо-
лести брзо, махом руке, али је он далеко
од мисли, да би он кадар био учинити да
болест не дође. Поред задане да лијечи
унутрашње болести, лекару је дужиност,
да се народ обавјештава како ће се нај-
пааметније одијевати хранити, ставове гра-
дити, да богиње пелује и т. д. Но поред
обојега ми ћемо се увјерити, да је томе
лекару неопходно пуцна још и хируршка
спрема, ако иоле мисли одговорити свеме
лекарском позиву. Баш због тога што се
зна и тврди, да обична медицинска помоћ
није од велике вајде за проста сељака,
увјерићемо се даље, да је за хируршко
(разумијемо ту и очне) и већину унутраш-
њих, оштрих и хроничних, болести неоп-
ходно стационарно, болничко лијечење.
Поред истинске помоћи недугу болница
има у исто доба и неки васпитни карактер:
сељак носи из не боље појмове о здрављу,
реду, чистоћи, које је, као што је познато
код њега свуда у нас веома слабо разви-
јено.

(Свршиће се.)

Траб. при. „Дулицњота“, тон. 35, кап.
Сулејман Кани, из Скадра, празан.
Траб. итал. „Нуово Модесто“, тон.
24, кап. Нена Никола, из Трани, крцат.
Брац. при. „Хаирлије“, тон. 12, кап.
Мустафа Сулејман, из Медове, празан.
Траб. при. „Буона Сорте“, тон. 10,
кап. Хасан Мујали, из Медове, празан.

Одједрише:

Траб. тур. „Кавал ди Маре“, тон. 25,
кап. Мустафа Хасан, за Крџ, празан.
Траб. тур. „Хулузије“, тон. 43, кап.
Мустафа Јахоја, за Скадар, крцат.
Траб. при. „Дулицњота“, тон. 35, кап.
Сулејман Кани, за Крџ, празан.

Оцињ, 19. Августа. — Ове недеље
имали смо за прве три дана мале кагунне
вјетрове од I. и IV. кв. и море мирно,
посљедња три дана вјетрове од I. до IV.
квадранта и узбуњено море.
Барометар 75.6.

Одједрише:

Шкуна тур. „Лебези Дарија“, тон.
45, кап. Латиф Кани, из Драча.
Брац. при. „Хаирлије“, тон. 12, кап.
Мустафа Сулејман, из Дреча.
Траб. при. „Махмудије“, тон. 15, кап.
К. Мехмед, из Св. Николе.
Пар. аус. уг. „Делфино“, тон. 500,
кап. Л. Белић, из Медове.
Пар. аус. уг. „Јонио“, тон. 495, кап.
Лева, из Бара.

Одједрише:

Шкуна тур. „Лебези Дерија“, тон.
45, кап. Латиф Кани, за Млетке.
Брац. при. „Хаирлије“, тон. 12, кап.
Мустафа Сулејман, за Дубровник.
Траб. при. „Махмудије“, тон. 15, кап.
Мехмед, за Дубровник.
Пар. аус. уг. „Делфино“, тон. 500, кап.
Л. Белић, пошто укрца неколико тргови-
не и путника продужи своју пловидбу
уредно пут Бара.
Пар. аус. уг. „Јонио“, тон. 495, кап.
Лева, пошто искрца неколико путника и
трговине продужи своју пловидбу уредно
пут Медове.

Бар, 16. Августа. — Још трају вје-
трови од I. и IV. кв. и кад кад било је
море доста узбуњено и сјевер, ведро небо,
доста пута много море узбуњено од пунента.
Барометар 76.5, стање температуре
Р. 25.

Имамо у карантини шкуну при. „Ше-
хиви Бахер“, тон. 81, кап. Т. Шурла,
долазећи из Малте.

Траб. при. „Адине“, кап. У. Миртеза,
из Отранта.

Траб. тур. „Алесантро“, кап. П. Чеза-
ро, из Отранта.

Гореречени бродови у потпуно стање
здравља чину овдје 10 дана преписате
квартине.

12 августа дође пар. грчки „Иномони“,
тон. 32, кап. Н. Орфано, су 6 друга, крцат
трговине.

12 авг. дође пар. лојда „Јонио“, тон.
424, кап. Е. Лева, из Оциња, крцат за
Будву.

12 авг. дође пар. лојда „Фиуме“, тон.
429, кап. К. Збутета, из Будве, крцат, за
Оцињ.

ПРИЛОЗИ

ЗА ЗЕТСКИ ДОМ.

Господична Јелисавета Петровна
Михаљева, вјештачиња из Петрограда
Фир. 10

Потоња сума: ф. 17.437 26 н.

Свега до сад: ф. 17.447 26 н.

Цетиње, 10 августа 1887.

Средишњи Цетињски одбор за скупљање
прилога.

М. Пламенац Јово Љепава
Вуко Вулетих.

ПОЗНА НА ПРЕПЛАТУ.

Скоро намјеравам дати у штампу моје
пјесме под насловом:

О П Е Р А

МИХАЈЕНА МИХАЈЕНКОВИЋА.

Књига ће угледати свијета чим се буде
довозан број претплатника искупио, изни-
јети ће до 10 штампаних табака, а цијена
јој је само 1 фор. а. вр.

Г.г. претплатници јасно ће своју адресу
уз приложени новац у плаћеном писму до-
љепотисаноме у Котору шиљати, како би
им и дјело вјерно у руке могло доћи.

Умољавају се колико српска толико и
хрватска уредништва, да би у својим ци-
јевеним листовима овај „Позив“ ире-
штампати извољели.

Котор, 28. Јула 1887.

С поштомашем:

КОСТАНТИН Ф. ДЕНДА.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У књ. при. државној Гимназији
на Цетињу почиње 1. Септембра нови
школски течај од године 1887/8.

Тога истог дана тачно почињу и
редовна предавања у Гимназији.

С тога се позивају ученици Гим-
назије, који желе даље наставити своје
студије у Гимназији, да се за времена
упису.

Исто тако позивају се ученици
основних школа, који желе тек ступи-
ти у Гимназију, да се за времена
пријаве и упису, и то од 25 до 31
Августа ов. г.

Ученици, који ступају у први раз-
ред Гимназије, дужни су показати са
собом и при упису понијети крштени-
цу и свједочанство из четвртога раз-
реда основне школе.

У први разред Гимназије не при-
мају се ученици који нијесу навршили
10 година или који су претурили 15
година.

Сваки ученик, који се уписуе у
први разред Гимназије, биће подврг-
нут пријамном испиту.

Цетиње, 15. Августа 1887.

УПРАВА ГИМНАЗИЈЕ.

(2—3)

НАЗНАЊЕ.

Друштво гостинице „Краљевић
Марко“ мисли се дијелити. Зато по-
зива сву ону господу која имају што
да приме од друштва нек се пријаве,
а који су дужни нека исплате и то
најдаље до 23 септембра 1887 год.
Иза тога рока дужници предаће се
Суду.

Цетиње, 4 јула 1887.

Друштво гостинице

„КРАЉЕВИЋ МАРКО“.

ОГЛАСИ.

Коме би потребно било,
може код мене добити 100
кила најбољег цимента
ПОРТЛАНД само за 6 ф. и
50 новчића, којег овдје на
Цетињу у великом износу
имам.

Цетиње, 17 јула 1887.

МАТО БОРОЈЕ.

КЕВЕЛИЊИ И МИЛОВЊИ
У ТРЕТУ

држе богато складниште гвож-
ђарије и ковина и баве се сва-
ком другом струком послова за
варош Трст и за иностранство.

Назнање.

Имам на продају употребљаваних
марака сваке врсте

Свега 12.804 комада и то:

Црногорских	700
Руских	3.800
Српских	3.400
Бугарских	537
Турских	763
Румунских	950
Аустро-Угарских	2.100
И других сваковрсних	550

Ко би желио купити све или ма коју
од ових врста, нека се изволи обратити
цијеном, по којој би их платио.

Цетиње, 14 августа 1887.

Митар Перовић.

ОГЛАСИ.

Путницима који крећу са Цетиња на Црнојевића
Ријеку и са Црнојевића Ријеке на Цетиње ево сад лије-
пе згоде да комотно и јефтино путују, јер ће моја кола
вазда на захтјевање приправна бити.

ЦИЈЕНЕ ЗА ПРЕВОЗ:

У обичним колима за једнога путника плаћа се
фиорина 5, за два путника ф. 6; за три путника ф. 7.

У лијепим цклом затвореним колима за једнога
путника плаћа се фиорина 6; за два путника ф. 7; за
три путника ф. 8; за четири путника ф. 9; а за пет
путника ф. 10.

За малу дјецу која се држе на скуту не плаћа се.

Кад путник из кола изађе обвезан је одмах истом
кочијашу за превоз готове новце дати.

Цетиње, 21. Августа 1887.

МАТО БОРОЈЕ.

СИГУРНУ ЗАРАДУ,

БЕЗ КАПИТАЛА И БЕЗ РИЗИКА, нуди једна пештанска банкарска кућа поузданим особама,
који би хтјели да се приме продаје аустро-угарских државних карата
и рента, на оброчну отплату. У мало труда може се зарадити мјесечно 200 до 600 франка.
Понуде ваља послати администрацији новине „Oesterr. ung. Verlosungs-Zeitung, Bu-
dapest, Hatvanergasse, 18.“

Serb.

СВИМА ПОШТОВАНИМ ГАЗДАРИЦАМА СРПСКИМ.

Ерло често чујемо питања — особито од оних госпођа које су на стра-
биле, — зашто је бела кава тамо вкуснија и јача а и лепшу бистрију боју
него код нас.

ЗАШТО неможе кава и код нас тако иста бити?

ЗАТО јер је неумемо тако добро зготовити.

Да би добру, јаку и притом свагда јефтину каву скувати могли, нуљно
прво при куповању каве особито пазити. (Узмите Цајлон или Јаву помешано с
добре врсте.)

ПРИДОДАЈТЕ МАЛУ ДОЗУ

ПРАВЕ ФРАНКОВЕ КАВЕ

и ви ћете постићи добру каву с пријатним мирисом, лепом бојом.

Многе Газдарице узимају као придодатак и пржен јечам, смокве или лебље
Ти придодатци чине каву густу, мутну и киселу и немогу кави дати нити оми-
лепу боју нити чврсти вкус.

ФРАНКОВА КАВА ради њених добрих својства, која увећавају
кави у зрну, врло је распростра и тражена, зато препоручујемо најтоплије
онима који је још неби познавали да пробају, и чинимо том приликом пакљиву
особито на овај подпис:

Heinrich Frank Söhne
LINZ LUDWIGSBURG.

и из ова фабричне знакове:

пазе, јер кутије су од многих фабриканта подражаване ради лакшег промета
лошијих производа.

УПОТРЕБА.

За црну каву; 4 кашике каве у зрну и — 1 кашику ФРАНК'Каве
За белу каву; 3 кашике каве у зрну и — 1 кашику ФРАНК'Каве

Кутијама од:	ЦЕНА:	Пакетима:
1/2 Кило	1/4 Кило	1/5 Кило
70 п. дин.	35 п. дин.	30 п. дин.
		1/8 Кило
		15 п. дин.
		1/12 Кило
		10 п. дин.

№ 2014